

МІСЦЕВІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ: ПОШУК ОПТИМАЛЬНОЇ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ.

К.В. Кондратюк,

студент 5 курсу юридичного факультету

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Конституція України визначає дві форми народовладдя – безпосередню (пряму) і представницьку демократію. Відповідно до статі 69 Основного Закону України народне волевиявлення здійснюється через вибори та референдум. Передусім, слід зазначити, що вибори є однією з найважливіших форм безпосередньої участі громадян в управлінні державою шляхом формування вищих представницьких органів, органів місцевого самоврядування та їх персонального складу. Вибори являють собою механізм за допомогою якого відбувається формування і оновлення політичної еліти будь якої цивілізованої країни. Практично неможливо уявити собі демократичну країну, в якій не існує виборів. Вибори дають змогу народу формувати владу, здійснювати контроль за виконанням її функцій.

Місцеві вибори в нашій державі гарантовані Конституцією України і відбуваються на засадах загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. На нашу думку, найбільш дискусійним питанням, пов'язаним з проведенням місцевих виборів в Україні, є питання відносно пошуку оптимальної виборчої системи. Виборча система впливає на спосіб формування політичної влади в країні, зацікавленість та активність громадян у виборчому процесі.

Аналізуючи динаміку змін виборчої системи до виборів в органи місцевого самоврядування, починаючи з моменту проголошення незалежності України, можна впевнено стверджувати, що вона зазнала серйозних еволюційних змін. Так в період з 1990 року до 1994 року була мажоритарна виборча система абсолютної більшості. На зміну їй запровадили уномінальну мажоритарну виборчу систему відносної більшості, яка існувала з 1994 до 1998 років. Надалі, починаючи з 1998 року і закінчуючи 2004 роком, вибори проводилися за уномінальною і частково поліномінальною мажоритарною виборчою системою відносної більшості. На сьогоднішній час виборча система трансформувалася в пропорційну (за винятком виборів сільських, селищних, міських голів та сільських, селищних

рад). Таким чином, ми можемо зробити висновок, про те що йде постійний пошук найбільш оптимальної виборчої системи.

Існує багато аргументів за та проти кожної з виборчих систем. Так, мажоритарна виборча система відносно проста і зрозуміла виборцям. Вона надає можливість обирати не тільки представників тих чи інших партій, а й конкретних особистостей. Це сприяє більш тісному зв'язку політиків з виборцями: виборець знає, кого саме він обирає, а народний обранець відчуває свою відповідальність перед своїми виборцями. Однак якщо на виборах немає значної переваги якого-небудь кандидата чи партії, то втрачається до половини й більше голосів виборців, а переможцем може стати той, за кого проголосувала меншість. До недоліків цієї системи належить і її не результативність: переможець рідко коли виявляється в першому турі, а тому вибори часто проводяться у два тури, що спричиняє додаткові значні фінансові та матеріальні витрати.

З 2004 року в Україні запроваджена пропорційна виборча система. Це насамперед пов'язано з тим, що потужні політичні партії прагнуть розширити власний вплив на діяльність представницьких органів державної влади та місцевого самоврядування, що, у свою чергу, дозволить їм впливати на прийняття рішень на загальнодержавному та місцевому рівні. Пропорційну виборчу систему можна застосовувати як базову, але тільки там, де для цього є умови, насамперед стала політична культура. На наш погляд у сучасній Україні її поки що не має. Свідченням цього є політико правові наслідки запровадження пропорційної системи при місцевих виборах, розглянемо найбільш суттєві з них: а) відбулася не розбудова територіальних партійних структур, а навпаки – партійні осередки почали більш жорстко контролюватися корпоративними структурами, а в практиці партійного будівництва поширилися авторитарні методи керівництва; б) голосування за закриті списки кандидатів призвело до того, що відбувся «розрив» зв'язку депутата з виборцями. Виборці позбавляються дієвих важелів впливу на депутатів, які не представляють їхні інтереси у відповідній

раді. Гіпотетично, у разі незадовільного виконання своїх обов'язків, такі депутати можуть бути відкликані, однак вакантне місце у раді буде заміщено наступним в порядку черговості в списку депутатом, можливо – навіть менш „відповідальним”, ніж його попередник; в) ще одна проблема – це порушення принципу представництва територіальних громад у районних та обласних радах. Згідно з законодавством, обласні та районні ради представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст, - формування ж відповідних рад за пропорційною системою порушує таке представництво, бо деякі територіальні громади так і залишилися не представленими у відповідних радах. Навіть, якщо припустити, що у таку територіальну громаду і навідуватимуться куратори від партій, щоб поспілкуватися з людьми, це не буде рівноцінною заміною депутату, який постійно живе в цьому районі, знає проблеми своїх виборців.

Критичний аналіз зазначених політичних та правових наслідків застосування пропорційної системи з жорсткими (закритими) списками на місцевих виборах знову ставить на порядок денний питання щодо вдосконалення виборчого законодавства про місцеві вибори. Ми вважаємо, що мажоритарна виборча система є більш демократизованою ніж пропорційна, і саме вона є оптимальною виборчою системою сьогодення для України. Але, розуміючи те, що в час політичної нестабільності та економічної кризи в країні, запровадження мажоритарної системи майже неможливе, необхідно шукати інші шляхи демократизації виборчого процесу. Таким компромісом, на нашу думку, може бути введення системи відкритих списків кандидатів під час проведення наступних муніципальних виборів.

Науковий керівник: Воронов М.М.